

Упровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій при підготовці майбутніх правознавців

Наталія Геннадіївна Русіна

Кафедра теорії та технології програмування,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, Україна, 01033
rusina@univ.kiev.ua

Анотація. Упровадження та застосування хмарних технологій на всіх стадіях навчального процесу, незалежно від дисципліни, що вивчається, підготовка компетентного фахівця-правознавця до подальшої професійної діяльності є головними завданнями вищого навчального закладу. Проаналізовано шляхи формування інформатичних компетентностей на прикладі ознайомлення та набуття практичних навичок роботи студентів юридичних факультетів із українськими інформаційно-правовими електронними базами, міжнародними онлайн інформаційно-пошуковими правовими системами використовуючи хмарні сховища. *Об'єктом дослідження* є процес навчання студентів-правознавців, *предметом* – інформаційно-комунікаційні технології навчання. Вважаємо за потрібне звернути увагу на необхідність упровадження інформаційно-комунікаційних технологій підготовки майбутніх правознавців за рахунок навчання студентів користуватися більш сучасними програмними засобами з подальшим їх використанням у практичній діяльності. *Методи дослідження*: експериментальне дослідження впровадження частково-пошукового та проблемного викладу навчального матеріалу. Очікувані *результати дослідження*: підвищення рівня навченості студентів на практиці використовувати інформаційно-правові електронні бази та хмарні технології. Розроблено план-конспект заняття з курсу «Сучасні інформаційні технології» для формування інформатичних компетентностей у студентів 1 курсу юридичного факультету. Дана розробка поданої теми надає можливість удосконалити методику упровадження інформаційно-комунікаційних технологій навчання у майбутніх правознавців.

Ключові слова: інформатична компетентність; інформаційно-комунікаційні технології навчання; хмарні технології; хмарні сховища; студенти юридичних факультетів; інформаційно-правові електронні бази; правові системи; веб-сайти.

N. H. Rusina. Implementation of information and communication technologies when preparing future lawyers

Abstract. Implementation and application of cloud computing technologies at all stages of the learning process, regardless the studying discipline, preparation of the competent specialist for further professional activities are the main objectives of the university. In the article were investigated the ways of forming computing competencies by reviewing and improving practical skills of students from law faculties in information and electronic databases, online legal information retrieval systems using cloud storage. *The main object of the article* is a process of teaching students, *the subject* – information and communication technologies for trainings. It is necessary to pay attention on the necessity of implementing ICT training to the studying process by applying modern software and technologies for its future usage in professional activity. *Methods:* experimental investigating the process of implementing partly-searched and problem oriented materials in studying process. *Expected results:* higher level of the student professional skills in using electronic, information and legal databases and cloud computing technologies. Developed an outline for the lesson of the course “Modern Information Technologies” to form a computing competencies in 1st year students of the Law faculty. This development allows to improve the methods of implementing ICT in a future lawyers studying process.

Keywords: computing competencies; ICT training; cloud technologies; cloud storage; law students; legal information and electronic databases; legal systems; websites.

Affiliation: Department of theory and technology of programming, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 60, Volodymyrska St., Kyiv, 01033, Ukraine.

E-mail: rusina@univ.kiev.ua.

У сучасній освіті повинно відбуватися докорінне реформування традиційних технологій навчання в інформаційно-комунікаційні. Гаджети (ноутбуки, нетбуки, трансформери, сматфони, планшети та ін.) стають повсякденним інструментарієм у роботі юриста. В той же час, бази з правовою інформацією також динамічно змінюються, постійно оновлюються та поповнюються новими законами й нормативними актами. Для оперативного доступу до правової інформації, своєчасного використання у професійній, освітянській і науковій діяльності є доречним застосування спеціалізованого програмного забезпечення з використанням хмарних технологій.

Нормативно-правові документи, прийняті за результатами Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства закликають

світову спільноту будувати інформаційне суспільство, «орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх, в якому кожен міг би створювати інформацію і знання, мати до них доступ, користуватися і обмінюватися ними» [1].

У Женевській Декларації Принципів «Побудова інформаційного суспільства» мова йде про необхідність застосування інформаційно-комунікаційних технологій на всіх стадіях здобування освіти. А це означає, що сьогодні кожна людина повинна мати можливість оволодіти необхідними навиками і знаннями для розуміння, активної діяльності в інформаційному суспільстві та ін. [2].

Проблеми використання інформаційних технологій, зокрема, у процесі підготовки майбутніх правознавців, висвітлені в роботах Р. А. Калюжного, С. В. Симоновича, М. Я. Швеця, М. І. Шермана та інших.

Питання формування та теоретичного обґрунтування проблем, що стосуються компетентності, зокрема інформатичної, розглядаються у працях таких науковців, як, М. С. Головань, Ю. О. Дорошенко, М. І. Жалдак, І. С. Мінтій, О. В. Хуторський та інші.

Проте, проблеми формування інформатичної компетентності у майбутніх правознавців, ще недостатньо висвітлені та потребують більш детального вивчення.

У зв'язку з цим були проаналізовані: українська інформаційно-правова електронна база «Єдиний державний реєстр судових рішень», міжнародні онлайн автоматизовані інформаційно-пошукові правові системи, методика застосування хмарних сервісів та хмарних сховищ.

Проаналізувавши теоретичні дослідження, науково-методичну літературу, нормативно-правові акти, ознайомившись з практикою навчання різних інформатичних курсів для правознавців, вважаємо за потрібне звернути увагу на необхідність удосконалення формування інформатичної компетентності у майбутніх правознавців за рахунок навчання студентів використовувати більш сучасні програмні засоби для пошуку, опрацювання та збереження необхідної правової інформації з подальшим її використанням у професійній діяльності. Зокрема, це стосується хмарних технологій, які надають можливість, не прив'язуючись до конкретного гаджету, отримувати доступ до збереженої інформації.

Хмарні сховища: Dropbox [3], Google Drive [4], E-disk [5] можна використовувати для зберігання даних користувачів. Вони надають можливість доступу до файлів іншим користувачам. Тому, під час занять доречно на різних етапах навчання використовувати ІКТ для взаємодії студента зі студентом та викладачем.

Оскільки ІКТ служать меті формування цілісного світогляду, то вони впливають і на освіту людини як творчої особистості, яка передбачає компетентність людини. Комп'ютерні та комунікаційні технології, забезпечуючи компетентні дії людини, як в її професійній галузі, так і в культурі в цілому, тим самим зміцнюють духовні цінності людини, сприяють її духовному розвитку [6, с. 170].

Освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр права» або «магістр права» передбачає застосування ними в процесі професійної діяльності знань з усіх галузей, набутих під час навчання, також володіння належною культурою мислення, здатністю теоретично обґрунтовувати власну позицію.

Рівень підготовленості майбутнього правознавця буде визначатися володінням знань, наприклад, про інформацію (зокрема правову), інформаційні процеси (правові системи) та технології їх застосування (хмарні сховища), а також уміннями і навичками використання засобів обробки та аналізу будь-якої інформації в різних видах своєї професійної діяльності.

Інформатична компетентність включає в себе професійно значущі інформатичні вміння та навички. Виокремлюємо такі групи інформатичних вмінь: пошукову та аналітичну.

Пошук інформації – це вміння, яке необхідне для будь-якого виду діяльності. Студент-правознавець повинен вміти знайти необхідну правову інформацію з різних джерел, провести її аналіз та використати під час розв'язання конкретної правової задачі.

Для наочного представлення формування інформатичних компетентностей наведемо приклад плану-конспекту заняття з курсу «Сучасні інформаційні технології» для студентів I курсу юридичного факультету.

Тема: «Використання спеціалізованого програмного забезпечення (правовий напрямок)».

Мета:

– навчальна: навчити студентів користуватися інформаційно-правовою електронною базою «Єдиний державний реєстр судових рішень» з залученням хмарних сховищ; коротко охарактеризувати міжнародні онлайн інформаційно-пошукові правові системи «JustCite» та «The Canadian Legal Information Institute» для подальшої самостійної роботи студентів-правознавців;

– розвивальна: ознайомити студентів з онлайн-базою відкритого доступу «Єдиний державний реєстр судових рішень», надати характеристику української інформаційно-правової електронної бази та міжнародних онлайн пошукових правових систем; перевірити вміння

використовувати хмарні технології для збереження необхідної інформації;

– виховна: організувати студентів до активного пошуку способів розв’язання поставлених задач, вміння орієнтуватися в навчальному матеріалі, чітко висловлювати свою думку, уважно слідкувати за процесом вивчення нового матеріалу.

Методи навчання: частково-пошуковий та проблемного викладу.

Форма: інтерактивна модель навчання.

Обладнання: робочі місця, оснащені персональним комп’ютером з встановленим необхідним програмним забезпеченням та доступом до мережі Інтернет, джерела: 1) Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22.12.2005 року, № 3262-IV [7]; 2) Веб-сайт «Єдиний державний реєстр судових рішень» [8]; 3) Веб-сайт JustCite [9]; Офіційний сайт «The Canadian Legal Information Institute» [10]; 4) Хмарне сховище e-disk [5].

Методичні поради: викладач представляє проблему, формулює пізнавальне завдання порівнюючи різні джерела для доступу та збереження інформації, студенти для розв’язання поставленої задачі використовують активний пошук.

Хід практичного заняття.

Організаційна частина.

Перевірка присутніх, повідомлення студентам теми та мети заняття.

Актуалізація опорних знань та умінь студентів.

Об’єднання студентів в маленькі групи (по 2-3 особи).

Формулювання задачі для повторення пройденого матеріалу.

Саме в групі, а не поодинокі студенти набагато швидше та легше можуть виконати поставлену задачу для закріплення пройденого матеріалу.

Приклад задачі для повторення теми «Пошук в інформаційно-правовій системі «ЛІГА: ЗАКОН»»: знайти нормативний акт за заданими реквізитами – вид – закон; видавник – Верховна Рада України; слова з назви – рішення; фрагмент дати – 2005 рік; перша цифра в номері прийняття документа – 3.

У результаті пошуку студенти знаходять нормативний акт: Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22.12.2005 року, № 3262-IV. Зберігають у вигляді текстового файлу в хмарному сховищі загального доступу для групи на e-disk. Ознайомлюються з певними статтями вищезазначеного нормативного акту. Завдяки об’єднанню в маленькі групи швидше знаходять необхідну інформацію та аналізують.

Пояснення нового матеріалу.

Частина 1. Під час вивчення теоретичного матеріалу звертаємо увагу

студента на такі основні питання: Єдиний державний реєстр судових рішень; види документів, які приймають суди апеляційні та місцеві; різновиди справ (кримінальні, цивільні, господарські, адміністративної юрисдикції).

Більш детально ознайомитися з роботою сайту «Єдиний державний реєстр судових рішень» [5].

Студенти завантажують сайт «Єдиний державний реєстр судових рішень» (далі Реєстр) для детального ознайомлення (рис. 1). Студентам пояснюється, що до Реєстру вносяться судові рішення Верховного Суду України, вищих спеціалізованих, апеляційних та місцевих судів: вироки, рішення, постанови, накази, ухвали, окремі ухвали (постанови) суду, що ухвалені (постановлені) судами у кримінальних, цивільних, господарських справах, у справах адміністративної юрисдикції, у справах про адміністративні правопорушення, крім судових рішень, які містять інформацію, що є державною таємницею.

Єдиний державний реєстр судових рішень

	Головна	Законодавство	Контакти	Правила	Допомога	Повний доступ
---	---------	---------------	----------	---------	----------	---------------

Пошук за контекстом

Введіть фрагмент тексту судового рішення

Суд та судді

Регіон суду

Найменування суду

Код суду

Інстанція

ПІБ судді

Судова справа

Форма судочинства

Категорія справи

Судове рішення

Регістраційний № рішення

Період ухвалення (постановлення) з по

Форма судового рішення

Справа №

Період надходження з по

Статуси сторін судового процесу

Рис. 1. Початкове робоче вікно Єдиного державного реєстру судових рішень

Повну інформацію вони можуть отримати в графі «Допомога» у верхній частині меню (рис. 2).

Студентам наголошується, які саме переваги має Реєстр:

– надає максимально повний перелік судових рішень, що дуже потрібно юристу в його професії;

– зручний і зрозумілий пошук документів, система зрозуміла і швидко сприймається.

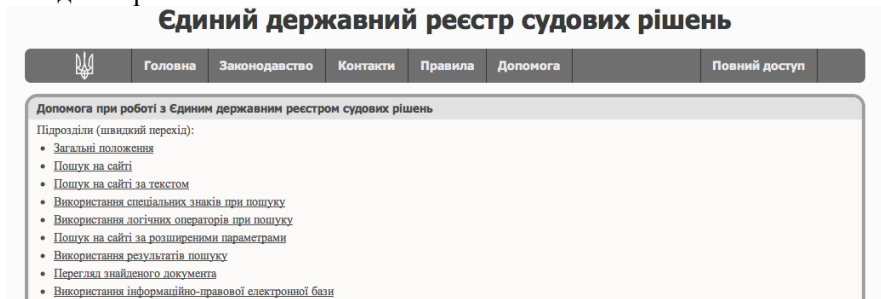

Рис. 2. Фрагмент вікна «Допомога» Реєстру

Далі демонструється приклад знаходження судового рішення для розв’язання умовної задачі (наприклад, з цивільного права).

Формулювання задачі для виконання: знайти рішення по справі про розірвання шлюбу.

Фрагменти відомих реквізитів: Подільський районний суд м. Києва, дата прийняття рішення 16.06.2011 року, № 2-195*/**).

Під час виконання задачі студенти використовують знання, вміння та застосовують навички, отримані під час вивчення попередніх тем.

Визначаємо послідовність виконання задачі для досягнення кінцевого результату.

Частина 2.

JustCite здійснює пошук документів використовуючи різноманітні системи: Justis, Westlaw, Lexis Library, Lawtel, BAILII, Europa та ще понад 90 інформаційно-правових баз [9].

Для початку роботи з JustCite пропонується безкоштовне пробне використання сайту протягом трьох днів. Під час реєстрації необхідно вказати e-mail та придумати пароль. Після отримання листа-підтвердження можна безперешкодно працювати в системі (рис. 3).

Особливості технічних вимог роботи з правовою системою:

- JustCite повинен підтримувати ваш браузер;
- розширення екрану повинно бути високим, аби використовувати

JustCite;

- наявність Java script;
- браузер повинен приймати cookies;
- наявність встановленого Flash;
- можливість прочитання вашої IP-адреси;
- підтримка браузером Ajax.

Особливості використання системи JustCite:

- можна вибрати скорочений чи розширений пошук (рис. 4);
- пошук можна здійснити трьома шляхами: за назвою документа, за номером чи головним словом;
- існує можливість перегляду історії пошуку;
- результати пошуку можна: відправити на електронну пошту, роздрукувати чи зберегти в zip-файл (рис. 5);
- існує функція пошуку адвокатів.

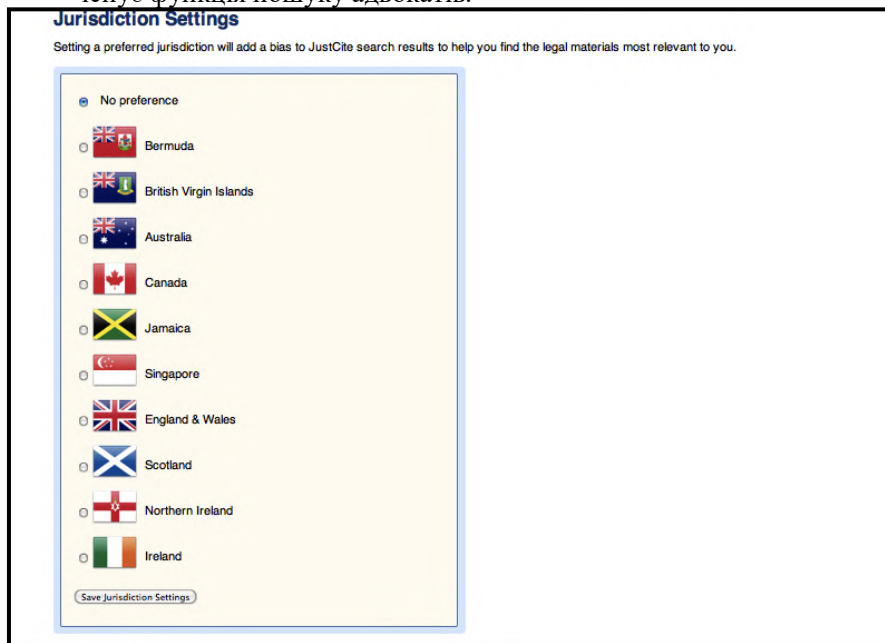

Рис. 3. Робоче вікно вибору правової системи в програмі JustCite

Рис. 4. Фрагмент робочого вікна сортування результатів пошуку за певною країною в програмі JustCite

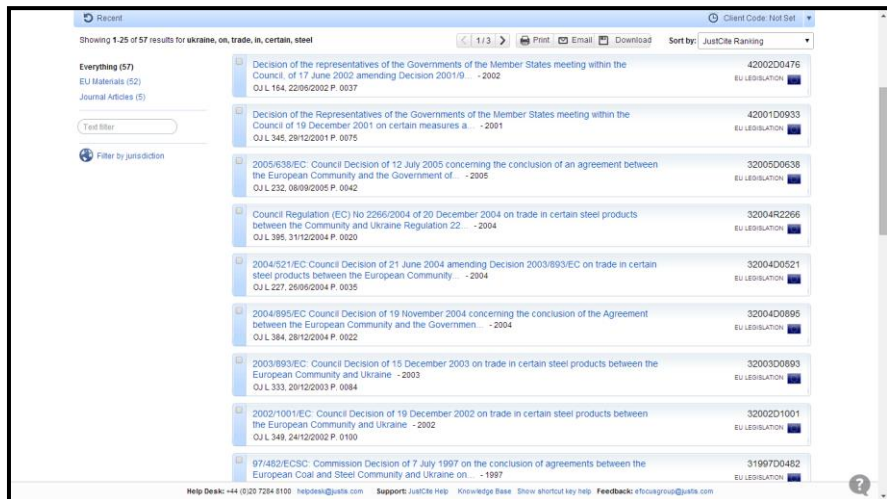

Рис. 5. Робоче вікно результатів пошуку в програмі JustCite

The Canadian Legal Information Institute (Канадський інститут юридичної інформації), далі CanLII, був створений для вільного доступу до канадського прецедентного права та статутів в Інтернеті через універсальний інтерфейс пошуку. CanLII є некомерційною корпорацією, фінансується правовими організаціями по всій Канаді. Сайт CanLII розроблений і управляється компанією Lexum [10].

Метою CanLII є опублікувати повну колекцію канадського прецедентного права, починаючи з січня 2000 року, а також попередні матеріали судових справ і рішень. CanLII публікує закони і правила з усіх канадських юрисдикцій. CanLII також публікує постанови деяких трибуналів. Система має велику кількість дата-баз (за юрисдикціями, за органом-видавником, за гілкою права).

CanLII пропонує безкоштовний громадський доступ до близько 1 млн. документів по майже 200 законодавчих базах даних. Використовується юристами, фахівцями у галузі права і звичайними громадянами.

Пошук можна здійснювати двома способами: через домашню сторінку та за окремими базами (рис. 6). Пошук через домашню сторінку є аналогом «інтелектуального пошуку» у системі «ЛІГА: Закон» [11]. Результати пошуку видаються за релевантністю. Також вони можуть бути впорядковані за датою, за рівнем судової інстанції, за популярністю запитів на сайті.

Система має такі особливості:

- є безкоштовною онлайн-базою вільного доступу;
- документи можна зберегти як веб-сторінку та у форматі PDF;
- також є функція створення прямого посилання на документ на сайті та можливість повідомити про нього у соціальних мережах Twitter та LinkedIn.

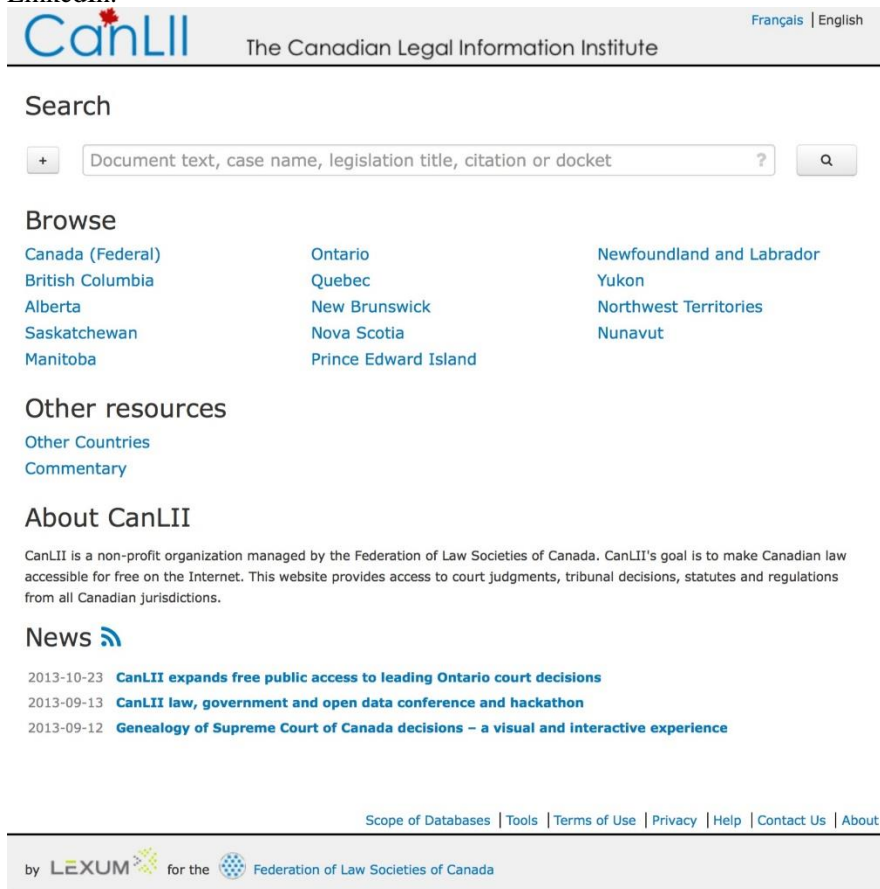

Рис. 6. Початкове робоче вікно програми CanLII

Завдання для самостійного виконання.

Студенти наводять свої приклади для пошуку необхідних даних іншими студентами (вхідними даними для розв'язку задач обмінюються з іншими групами).

Результати виконаних завдань (протягом тижня) студенти розміщують в папці загального доступу для групи (створеної раніше на попередній практичних заняттях) в хмарних сховищах на Dropbox,

Google-Drive чи E-disk. Таким чином, кожна з груп може перевірити правильність виконання свого завдання. На наступному занятті разом з викладачем проходить перевірка на правильність виконання поставленої задачі.

Підведення підсумків заняття.

Викладачем надаються відповіді на незрозумілі аспекти щойно вивченої теми. Студентам дається завдання на самостійне виконання для кращого засвоєння теми та закріплення практичних навичок завдання. Для зручності доступу завдання для самостійного виконання зберігається викладачем у вигляді текстового файлу і розміщується в поштові скриньки кожної групи на e-disk [5].

У результаті вивчення тем, пов'язаних з використанням онлайн та офлайн українських та міжнародних інформаційно-правових баз у студентів-правознавців формуються інформатичні компетентності, а саме: уявлення про сучасні інформаційні системи та технології в правовій сфері; вміння зберігати дані, практично здійснювати пошук правових документів; вміння працювати з прикладним програмним забезпеченням спеціального призначення («ЛІГА:ЗАКОН», «Законодавство України», «Право України» та ін.); вміння здійснювати пошук правової інформації (нормативних актів, рішень судів, міжнародних документів та ін.) в електронних базах; вміння використовувати програми для роботи в комп'ютерних мережах та інструменти хмарних технологій.

Отже, у сучасному інформаційному пошуковому просторі збільшується відсоток спеціалізованих онлайн інформаційно-правових електронних баз, онлайн інформаційно-пошукових правових систем, які розміщені в мережі Інтернет. Тому, чим швидше студенти юридичних факультетів навчатися користуватися цими системами, знаходити та аналізувати необхідну інформацію, тим швидше вони отримають необхідні навички та вміння для розв'язування професійних задач.

Список використаних джерел

1. Базові документи Всесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nc.gov.ua/menu/publications/doc/elektronn_urad/indicator_r1.pdf.
2. Головне управління державної служби України . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.guds.gov.ua>.
3. Мінтій І. С. Dropbox у навчальному процесі: спільне використання та синхронізація файлів / В. С. Мазур, І. С. Мінтій // Новітні комп'ютерні технології. – К. : Мінрегіон України, 2012. – Том X. – С. 128-130.
4. Мінтій І. С. Використання Документів Google як умова оптимізації спільної роботи / І. С. Мінтій // Теорія та методика електронного

навчання. – Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2010. – Том I. – С. 150-154.

5. eDisk [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edisk.ukr.net/>.

6. Полевая Н. С. Правовая информатика и кибернетика : учеб. / Н. С. Полевая. – М. : Юрид. литература, 1993. – 528 с.

7. Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22.12.2005 року, № 3262-IV зі змінами та доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 15. – с. 128.

8. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.reyestr.court.gov.ua.

9. JustCite – The Good Law Guide [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.justcite.com>.

10. CanLII – Canadian Legal Information Institute [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.canlii.ca/en/>.

11. Компанія ЛІГА:ЗАКОН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://search.ligazakon.ua/>.

References (translated and transliterated)

1. Bazovi dokumenty Vsesvitnoho samitu z pytan informatsiinoho suspilstva [Basic World Summit on the Information Society] [Electronic resource]. – Access mode : http://nc.gov.ua/menu/publications/doc/elektronn_urad/indicator_r1.pdf. (In Ukrainian)

2. Holovnohe upravlinnia derzhavnoi sluzhby Ukrainy [Main Department of the Civil Service of Ukraine] [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.guds.gov.ua>. (In Ukrainian)

3. Mintii I. S. Dropbox u navchalnomu protsesi: spilne vykorystannia ta synkronizatsiia failiv [Dropbox in the learning process: sharing and synchronizing files] / V. S. Mazur, I. S. Mintii // New computer technology. – K. : Minrehion Ukrainy, 2012. – Vol X. – P. 128-130. (In Ukrainian)

4. Mintii I. S. Vykorystannia Dokumentiv Google yak umova optymizatsii spilnoi roboty [Use of Google Docs as a condition for collaborative optimization] / I. S. Mintii // Theory and methods of e-learning. – Kryvyi Rih : Vydavnychiy viddil NMetAU, 2010. – Vol. I. – S. 150-154. (In Ukrainian)

5. eDisk [Electronic resource]. – Access mode : <http://edisk.ukr.net/>. (In Ukrainian)

6. Polevaia N. S. Pravovaia ynformatyka y kybernetyka : ucheb. [Legal Informatics and Cybernetics] / N. S. Polevaia. – M. : Yuryd. lyteratura, 1993. – 528 s. (In Russian)

7. Zakon Ukrainy “Pro dostup do sudovykh rishen” vid 22.12.2005 roku, No. 3262-IV zi zminamy ta dopovnenniamy [Law of Ukraine “On Access to

Court Decisions”] // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2006. – No. 15. – S. 128. (In Ukrainian)

8. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen [Unified State Register of judgments] [Electronic resource]. – Access mode: www.reyestr.court.gov.ua. (In Ukrainian)

9. JustCite – The Good Law Guide [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.justcite.com>.

10. CanLII – Canadian Legal Information Institute [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.canlii.ca/en/>.

11. Kompaniia LIHA: ZAKON [Legal portal of Ukraine LEAGUE: THE LAW] [Electronic resource]. – Access mode : <http://search.ligazakon.ua/>. (In Ukrainian)